

2012

GODIŠNJAK
REFORME SEKTORA
BEZBEDNOSTI U SRBIJI

Beograd 2012

Pravna država

1. Izmenom ili dopunom Ustava Republike Srbije treba odrediti položaj Saveta za nacionalnu bezbednost kao najvišeg koordinacionog tela u okviru sistema nacionalne bezbednosti Srbije.
2. Izmenom ili dopunom Ustava Republike Srbije treba predvideti to da Narodna skupština usvaja Strategiju nacionalne bezbednosti kao najviši strateški dokument u zemlji.
3. Treba brisati odredbu člana 5 Zakona o policiji, po kojoj policija informiše građane o podacima iz svog delokruga samo ako proceni da za to postoji opravdan interes i na taj način uskladiti ovaj Zakon sa članom 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji ovaj pristup garantuje bez obzira na to da li državni organi zahtev smatraju ili ne smatraju opravdanim.
4. Treba izmeniti član 24 Zakona o policiji, po kome ministar postavlja i razrešava načelnike područnih policijskih uprava i ovo ovlašćenje dodeliti direktoru policije.
5. Treba brisati odredbu člana 14a Zakona o Vojsci Srbije, kojom se profesionalnim pripadnicima Vojske Srbije zabranjuje učestvovanje u aktivnostima udruženja koja se bave tematikom odbrane. Ovakva odredba je suprotna članu 141 Ustava, koji propisuje da je Vojska Srbije pod demokratskom civilnom kontrolom. Ova odredba je, takođe, suprotna i članu 29 Zakona o Vojsci Srbije, koji govori o demokratskoj civilnoj kontroli vojske, a koji propisuje da su subjekti ove kontrole, između ostalih, i građani, pa samim tim i njihova udruženja.
6. Treba izmeniti odredbu člana 9 Zakona o VBA i VOA, tako što bi se propisalo da pripadnici VBA uvid u registre, zbirke podataka, elektronske baze podataka i drugu službenu dokumentaciju državnih organa, organizacija i službi, organa autonomnih pokrajina, jedinica lokalne samouprave, organizacija koje vrše javna ovlašćenja, kao i u dokumentaciju Vojske Srbije i drugih pravnih lica mogu ostvariti jedino na osnovu odluke suda. Sadašnje zakonsko rešenje omogućava kršenje prava na zaštitu podataka o ličnosti, ali i prava na zaštitu podataka koji mogu biti klasifikovani kao tajni.

7. Treba uskladiti odredbe Zakona o policiji, Zakona o Bezbednosno-informativnoj agenciji, Zakona o Vojnobezbednosnoj i Vojnoobaveštajnoj agenciji, Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o poreskom postupku i administraciji i Carinskog zakona, koje se odnose na primenu specijalnih istražnih mera i postupaka tako što bi se propisali isti uslovi za sprovođenje pomenutih mera i postupaka, kao i isti način kontrole njihovog sprovođenja.
8. Protokolom o saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva odbrane treba propisati jasniju podelu nadležnosti svake od specijalnih jedinica ova dva ministarstva. Na ovaj način bi se otklonio sukob nadležnosti, a opseg delovanja svake od navedenih jedinica bio bi unapred poznat.
9. Treba usvojiti Zakon o privatnim bezbednosnim kompanijama i Zakon o detektivskoj delatnosti.
10. Posebnim zakonom trebalo bi urediti nadležnosti i ovlašćenja Saveta za nacionalnu bezbednost kao najvišeg koordinacionog tela u okviru sistema nacionalne bezbednosti Srbije.

Opšta transparentnost

1. Vlada bi trebalo da Skupštini predloži dopune Zakona o tajnosti podataka i/ili Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kako bi bili zaštićeni „duvači u pištaljku“, odnosno da bi se sprečila zloupotreba tajnosti za prikriivanje kriminalnih aktivnosti. Zaštitom insajdera bio bi olakšan posao nadzornih institucija, a zaposleni bi mogli da ukazuju na nepravilnosti bez bojazni da će izgubiti posao ili da će biti diskriminirani.
2. Vlada treba da usvoji podzakonsku regulativu za Zakon o tajnosti podataka kako bi mogla da počne primena ovog Zakona, kao i da donese posebno uredbe kojima će urediti način kontrole primene odredaba o tajnosti, te postupke za preispitivanje oznaka tajnosti podataka i načine vođenja evidencije, čime bi bilo moguće oformiti Centralni registar.
3. Vlada bi trebalo što pre da usvoji Uredbu o zaštiti naročito osetljivih podataka (Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, čl. 16), jer je zakonski rok za to istekao pre godinu i po dana.
4. Vlada treba da u skladu sa Zakonom osigura izvršenje Poverenikovih rešenja kada državna administracija ne reaguje ili kada odbija da postupi po njima, te da blagovremeno izriče sankcije onima koji su za to odgovorni.
5. Vlada bi što pre trebalo da Povereniku i Kancelariji Saveta za nacionalnu bezbednost i tajnost podataka osigura i stavi na raspolaganje zakonom predviđene materijalne i ljudske resurse kako bi oni mogli efikasno i u okviru svojih nadležnosti da kontrolišu i nadziru državne aktere u sektoru bezbednosti.

6. Čelnici državnih institucija u sektoru bezbednosti trebalo bi da imenuju posebne osobe koje će biti zadužene za postupanje po zahtevima građana za slobodan pristup informacijama, kao i osobe zadužene za zaštitu podataka o ličnosti u onim institucijama gde taj proces još nije okončan.
7. Čelnici državnih institucija u sektoru bezbednosti trebalo bi da imenuju posebne osobe koje će biti zadužene za klasifikaciju i pristup tajnim podacima u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka
8. Svi državni akteri iz sektora bezbednosti trebalo bi da dostave svoje evidencije o prikupljenim podacima o ličnosti Centralnom registru Poverenika.
9. Svi državni akteri iz sektora bezbednosti, a pre svih Ministarstvo finansija, trebalo bi redovno da objavljuju i ažuriraju Informator, te da osiguraju njegovu bolju vidljivost na svojim Internet-prezentacijama, kao na primer MO, odnosno Kancelarija nacionalnog saveta za bezbednost i zaštitu tajnih podataka, a u skladu sa Uputstvom za objavljivanje Informatora.
10. Svi državni akteri iz sektora bezbednosti treba da razviju i primene dodatne mere za zaštitu podataka o ličnosti u svom posedu, kao i da ograniče pristup tim podacima u skladu sa zakonskom obavezom.
11. Svi državni akteri iz sektora bezbednosti trebalo bi da osiguraju da se osoblje firmi za obezbeđenje, koje je angažovano po ugovoru, pridržava pravila i nadležnosti za prikupljanje podataka o ličnosti.

Finansijska transparentnost

1. Institucija Poverenika za slobodan pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (Poverenik) treba da pokrene inicijativu za promenu „Uputstva o izradi i objavljivanju Informatora“, kojom će se državni akteri iz sektora bezbednosti obavezati na to da u Informator unose i podatke o apsolutnom iznosu sredstava potrošenih tokom godine na poverljive nabavke, kao i podatke o udelu (u procentima) poverljivih nabavki u zbiru svih nabavki koje su realizovane u tekućoj godini.
2. Institucija Poverenika treba da pokrene inicijativu za promenu „Uputstva o izradi i objavljivanju Informatora“, kojom će se ovi akteri obavezati na to da u Informator posebno unose broj i obrazloženje žalbi koje su na njihove odluke ponuđači podneli drugostepenoj Komisiji (za zaštitu prava ponuđača u postupcima javnih nabavki).
3. Ministarstvo finansija (MF) treba da pokrene inicijativu za promenu Zakona o budžetskom sistemu (ZBS). Time će u budžetske dokumente, za čiju je pripremu i objavljivanje odgovorno ovo Ministarstvo, biti uveden i „Građanski budžet“, odnosno „Polugodišnji izveštaj o realizaciji budžeta Republike Srbije“.

4. Ministarstvo finansija treba da pokrene inicijativu za promenu Krivičnog zakonika (KZ), čime će biti uvedeno krivično delo definisano kao „težak oblik nenamenskog trošenja budžetskih sredstava“ (odnosno, svako delo kojim je budžet Republike Srbije oštećen u iznosu većem od 2.000 evra u dinarskoj protivvrednosti).¹
5. Ministarstvo finansija treba da pokrene inicijativu za promenu Zakona o javnim nabavkama (ZJN), čime će poverljive nabavke ponovo postati predmet Zakona i kontrole UJN.
6. Ukoliko poverljive nabavke ponovo budu predmet Zakona, Uprava za javne nabavke (UJN) MF treba da izradi posebno „Uputstvo o pripremi izveštaja o realizovanim poverljivim nabavkama“, koje će, zatim, proslediti akterima sektora bezbednosti.
7. Ministarstvo finansija treba da pokrene inicijativu da se izmenama ZJN naručiocima, uključujući u to i državne aktere iz sektora bezbednosti, obavežu na to da izveštavaju UJN o broju i o ukupnoj novčanoj vrednosti realizovanih javnih nabavki male vrednosti. Ukoliko predložena mera ne doprinese većoj transparentnosti, odgovornijem planiranju i realizaciji javnih nabavki, MF treba da pokrene inicijativu da se izmenama ZJN postupak javne nabavke male vrednosti ukine u potpunosti.
8. Po isteku roka predviđenog ZBS, a najkasnije 1. septembra, državni akteri iz sektora bezbednosti treba da objave svoje predloge finansijskih planova na sopstvenim Internet prezentacijama.
9. Državni akteri iz sektora bezbednosti treba godišnje planove javnih nabavki, osim u delu koji se odnosi na poverljive nabavke, redovno da objavljuju na svojim internet-prezentacijama.
10. Svoje kvartalne izveštaje o realizovanim nabavkama, koje inače dostavljaju UJN, ovi akteri treba da učine javno dostupnim na svojim internet-prezentacijama.
11. Svaki od navednih aktera, trebalo bi da na osnovu odluke ministra, odnosno direktora usvoji poseban pravilnik, kojim će biti definisani (izvanredni) uslovi za obavljanje nabavki po skraćenoj (hitnoj) proceduri ili u direktnim pregovorima sa ponuđačem. U izradi pravilnika treba se konsultovati sa UJN MF, koja je posebnim podzakonskim aktom usvojenim jula 2009. uredila materiju nabavki male vrednosti.
12. Ministarstvo finansija treba da pokrene inicijativu za promenu ZJN, čime bi se u sistem javnih nabavki u Srbiji uveo institut tzv. okvirnog sporazuma. Na taj način nabavka jednog konstatno potrebnog dobra ili usluge može biti ugovorena za nekoliko godina unapred, čime se postiže niža cena.
13. Ministarstvo finansija treba da razradi i predloži zakonske postupke i sredstva za sankcionisanje institucija koje: (a) prekoračuju rokove

¹ Važno je da prag bude niži od najvišeg dozvoljenog iznosa nabavke male vrednosti (koji je u ovom trenutku određen na 3.000 evra).

- nametnute budžetskim kalendarom; (b) probijaju srednjoročni okvir rashoda i (c) namene finansiranja ne dovode u vezu sa strategijama, akcionim planovima, zakonima i podzakonskim aktima Republike.
14. Treba poboljšati budžetsku i računovodstvenu dokumentaciju, kako u MF, tako i u ostalim državnim institucijama u sektoru bezbednosti.
 15. Ministarstvo finansija treba da uredi materiju budžetskog računovodstva Zakonom, a ne Uredbom, kao što je sada slučaj.
 16. U fazi pripreme budžeta, MF treba da omogući transparentno analiziranje smernica ekonomske i fiskalne politike, kao i da omogući neposredno izjašnjavanje građana, stručne javnosti i drugih činilaca o prioritetima koje treba uvrstiti u budžet.
 17. U fazi donošenja budžeta, MF treba da pripremi pojednostavljeni prikaz predloga budžeta, tzv. „građanski budžet“.
 18. Potrebno je uvesti više klasifikacijskih grupa i podgrupa u Pravilnik o standardnom klasifikacionom okviru i Kontnom planu MF, te time suziti prostor za „specijalizovane usluge“.

Zastupljenost žena i nacionalnih manjina

1. Neophodno je izraditi podzakonske akte kojima se omogućava sprovođenje Zakona o ravnopravosti polova i uskladiti zakone koji se odnose na odbranu i bezbednosti sa odredbama ovog zakona u članovima koji se odnose na ravnomernu zastupljenost i jednake mogućnosti pristupa organima izvršne vlasti, javnim, finansijskim i drugim institucijama (čl. 37).
2. Neophodno je povećati broj žena zaposlenih na operativnim poslovima u policiji i vojsci. U policiji poželjan procenat žena zaposlenih na operativnim poslovima iznosi 30%. Taj procenat je utvrđen na osnovu Pekinške deklaracije i platforme za akciju iz 1995. godine i na osnovu preporuka koje je OEBS dao Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije. Za razliku od policije, u profesionalnoj vojnoj službi trebalo bi težiti dostizanju NATO standarda, koji se kreće između 10% i 20% žena, a koji je propisan Direktivom (D-40-1) iz septembra 2009.
3. I dalje treba promovisati policijski i vojni poziv medijskim kampanjama, od lokalnog do nacionalnog nivoa, kako bi veći broj žena bio podstaknut na to da se priključi ovim institucijama. Kampanje treba da budu informativne i da ukažu na mogućnosti koje se ženama pružaju u policiji i vojsci, ali i na izazove policijskog, odnosno vojnog posla.
4. Državne institucije bezbednosti, u kojima su žene nedovoljno zastupljene (policija, vojska i neke jedinice u Upravi carina), treba da ustanove kvantitativne pokazatelje za merenje zastupljenost oba pola, na osnovu kojih bi osigurali njihovu jednaku zastupljenost, pogotovo na operativnim i rukovodećim poslovima.

5. Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo odbrane ne bi trebalo, kao do sada, da kvote za prijem žena na osnovnu obuku, odnosno na školovanje u Kriminalističko-policijskoj i Vojnoj akademiji uzimaju kao gornji prag, nego kao minimalni procenat za upis žena.
6. Državni akteri iz sektora bezbednosti trebalo bi da ustroje evidenciju o polnoj i nacionalnoj strukturi zaposlenih, a zatim da te podatke koriste za kreiranje i ostvarivanje praktičnih politika.
7. Nadležni bi, na osnovu naučnih istraživanja, trebalo da saznaju da li su i pod kojim su uslovima žene i pripadnici manjinskih nacionalnih grupa spremni da se zaposle, na primer, u policiji, vojsci i carinskoj službi. Pored toga, potrebno je redovno upoznavati javnost sa nalazima ovih studija.
8. Neophodno je utvrditi kvote za prijem nedovoljno zastupljenih nacionalnih manjina u državne institucije u sektoru bezbednosti.
9. Potrebno je povećati zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u policiji, pravosuđu i carini na lokalnom nivou, posebno u etnički mešovitim sredinama.
10. Neophodno je sprovesti kampanje kako bi šira javnost i nacionalne manjine postali svesni koristi od zastupljenosti manjina u sektoru bezbednosti prilikom rešavanja pojedinih pitanja.
11. Neophodno je da državne institucije kontinuirano informišu pripadnike nacionalnih manjina o mogućnostima za zapošljavanje u bezbednosnim institucijama države.

Učestvovanje građana i njihovih udruženja u bezbednosnoj politici

1. Poslovnik Vlade (čl. 40) treba da bude izmenjen tako što će biti navedeni jasni kriterijumi na osnovu kojih bi bilo definisano to kada neki zakon „bitno menja uređenje nekog pitanja ili uređuje pitanje koje posebno zanima javnost“. Poslovnikom, ili posebnim aktom, treba detaljno urediti način sprovođenja javne rasprave i konsultacija sa organizacijama civilnog društva.
2. Neophodno je da MUP, MSP, MO i BIA uspostave transparentan sistem dodele sredstava iz linije 481 i da razdvoje dotacije iz budžeta koje su namenjene političkim partijama, verskim zajednicama i sportskim udruženjima od onih koje su namenjene organizacijama civilnog društva. Takođe, MUP bi trebalo da otpočne izdvajanje sredstava za budžetsku liniju 481 i da ta sredstva dodeljuje organizacijama civilnog društva, na osnovu transparentnih i jasnih kriterijuma.
3. Odbor za odbranu i bezbednost Narodne skupštine treba da otpočne razmatranje predstavi građana, koje se odnose na rad institucija u sektoru bezbednosti.
4. Treba ukinuti član 14a Zakona o Vojsci, koji je u suprotnosti sa Ustavom (čl. 141) i Zakonom o Vojsci (čl. 29).

Nadzorna i kontrolna uloga izvršne vlasti

1. Potrebno je da Narodna skupština Republike Srbije usvoji novi zakon o BIA, koji bi, između ostalog, uveo institut Generalnog inspektora Agencije, te bi sadržajno i precizno regulisao njegove nadležnosti, poslove i ovlašćenja.
2. Trebalo bi usvojiti poseban zakon kojim bi se sveobuhvatno, sadržajno i precizno uredio privatni sektor bezbednosti, a u okviru toga i nadležnosti organa izvršne vlasti za kontrolu aktera u rečenom sektoru.
3. Treba promeniti članove 177 i 178 Zakona o policiji i tako smanjiti diskreciona ovlašćenja ministra unutrašnjih poslova nad delovanjem Sektora unutrašnje kontrole.
4. Inspektorat odbrane treba da objavljuje redovne godišnje izveštaje sa osnovnim podacima o rezultatima svoga rada, koji bi bili dostupni javnosti.
5. Neophodno je da Sektor za budžetsku inspekciju prekontroliše zakonitost trošenja budžeta i kod državnih aktera sektora bezbednosti koje do sada nije kontrolisala, te da ova kontrola postane redovna.
6. Potrebno je fizički izdvojiti kancelarije Sektora za unutrašnju kontrolu iz prostorija policijskih uprava, odnosno iz prostorija policijskih stanica, te na taj način učiniti Sektor prepoznatljivijim i pristupačnijim za građane i za zaposlene u policiji, koji imaju primedbe na rad policije.
7. Neophodno je popuniti radna mesta predviđena Pravilnikom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u MUP-u kako bi rad Sektora unutrašnje kontrole policije bio delotvorniji.
8. Potrebno je poboljšati materijalno-finansijski položaj Sektora unutrašnje kontrole policije, a posebno je važno obezbediti odvojene prostorije za obavljanje poverljivih razgovora.
9. Potrebno je da BIA, objavljivanjem brošura u kojima bi se pojasnilo koje telo je nadležno za pritužbe te kakav je pritužbeni proces, učini belodanim mogućnost građana da se žale na nezakonito postupanje pripadnika Agencije.

Parlamentarna kontrola i nadzor sektora bezbednosti u Srbiji

1. Do stupanja na snagu odredaba novog skupštinskog Poslovnika (čl. 46–67) i formiranja Odbora za odbranu i unutrašnje poslove, u čijoj nadležnosti će biti razmatranje izveštaja Ministarstva odbrane koje ministar tromesešno podnosi Odboru, Skupština treba da zahteva izveštaje od Ministarstva odbrane o radu Ministarstva (u skladu sa čl. 36 Zakona o Vladi), kao i da te izveštaje razmatra.

2. Potrebno je izmeniti odredbe Zakona o osnovama uređenja službi bezbednosti Republike Srbije, koje se odnose na Savet za nacionalnu bezbednost, tako da se obezbedi da u radu ovog tela učestvuju predsednik Skupštine i ministar spoljnih poslova, kao i to da Savet redovno obaveštava Skupštinu o svom radu.
3. Potrebno je usvojiti novi zakon o trgovini oružjem, koji će sadržati jasne odredbe o nadležnostima Skupštine u ovoj oblasti, budući da se u postojećem Zakonu o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namene iz 2005. godine, tačnije u delu koji se odnosi na nadzor i kontrolu ovim dobrima (čl. 33–40) ne spominje nadzorna uloga Skupštine.
4. Odbor za odbranu i bezbednost treba da napravi srednjoročni i godišnji plan rada i da utvrdi prioritetne oblasti svog delovanja (npr. budžetska kontrola, kontrola i nadzor nad trgovinom oružjem i sl.).
5. Odbor za odbranu i bezbednost treba da razvije mehanizme za redovnu saradnju sa ostalim skupštinskim odborima (za finansije, pravosuđe i upravu, inostrane poslove), kao što su, na primer, održavanje zajedničkih sednica, redovna razmena informacija, održavanje konsultacija i sl.
6. Ljudski resursi (broj stručnog osoblja) Odbora za odbranu i bezbednost treba da se povećaju. Poslanici i članovi stručnog osoblja Odbora treba da nastave redovno da učestvuju na treninzima, seminarima i konferencijama, čiji je cilj jačanje kapaciteta za vršenje kontrole i nadzora nad sektorom bezbednosti, naročito za vršenje budžetske kontrole i nadzora.
7. Odbor za odbranu i bezbednost treba da počne da koristi mogućnost za uključivanje naučnika i stručnjaka u svoj rad (čl. 74 Poslovnika), kao i mogućnost za angažovanje naučnih i stručnih institucija, naučnika i stručnjaka radi izrade ekspertiza i proučavanja pojedinih tema iz nadležnosti Skupštine (čl. 43 Poslovnika).

Sudski nadzor sektora bezbednosti

1. Neophodno je sudovima staviti na raspolaganje dodatne mehanizme izvršenja zahteva/naloga suda za dobijanje podataka i dokumentacije, kao što je, na primer, mogućnost izricanja sankcija za nepoštovanje suda i/ili mogućnost pokretanja disciplinskih postupaka protiv odgovornih lica unutar organa sektora bezbednosti (npr. izmenama relevantnih propisa, kao što su Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o parničnom postupku, ali i propisa kojima se regulišu radne obaveze i prestupi predstavnika sektora bezbednosti, kao što je Zakon o policiji).
2. Izmenama procesnih zakona (npr. ZKP-a i ZPP-a) treba obezbediti kraće trajanje sudskih postupaka kako bi nadzor bio efikasniji i efektivniji.

3. Izmenama materijalnih zakona (npr. Krivičnog zakonika), kao i donošenjem relevantnih podzakonskih akata (npr. pravilnika o određivanju naknade štete) potrebno je uvesti strože kazne za dela počinjena zloupotrebom službenog ovlašćenja, tamo gde to nije slučaj (npr. za izvršenje ubistva, za izvršenje ubistva na mah, za nehatno lišenje života, za nanošenje teških i lakih telesnih povreda), kao i za standardizovanu praksu dodeljivanja naknada štete. Takođe, trebalo bi uticati i na uvođenje strože kaznene politike kako bi bila smanjena diskrecija suda, koja bi mogla da dovede do povoljnijih ishoda prilikom razmatranja zloupotreba u sektoru bezbednosti.
4. Izmenama propisa o radu organa sektora bezbednosti (npr. ZOP-a i pratećih podzakonskih akata) neophodno je ograničiti stepen diskrecije prilikom internog odlučivanja o tome koje će navode o protivpravnom postupanju njihovih predstavnika sud razmatrati. Takođe, potrebno je uvesti obaveznu suspenziju sa dužnosti tokom trajanja sudskih postupaka kako bi se predupredilo eventualno uništavanje dokaza i uticanje na svedoke.
5. Potrebno je proširiti i ojačati mehanizme sudske kontrole zadržavanja i/ili pritvora, između ostalog, uvođenjem: obavezne sudske kontrole odluka o zadržavanju; periodičnih sudijskih poseta prostorijama u kojima se nalaze zadržana lica pored postojećih poseta licima u pritvoru; procesnih odredaba na osnovu kojih bi se informacije o zlostavljanju iznete pred sudom zvanično prosleđivale nadležnim organima na dalje postupanje/ispitivanje, kao i uvođenjem pravila kojima bi se obezbedilo izvršenje sudske preporuke o uslovima i postupanju sa licima tokom zadržavanja ili u pritvoru (izmenama relevantnih zakona, uključujući u to i Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, Zakona o prekršajima, i Zakon o policiji).
6. Neophodno je pooštriti i ujednačiti praksu sudskog razmatranja osnovanosti određivanja i produžavanja zadržavanja i pritvora razvijanjem kriterijuma koje bi sudovi uzimali u obzir u svakom konkretnom slučaju, u kome je određeno ili u kome se traži zadržavanje/pritvor ili njegovo produžavanje.
7. Neophodno je izmenama relevantnih zakona (i pratećih podzakonskih akata), kao što su Zakon o policiji, Zakon o Bezbednosno-informativnoj agenciji i Zakon o vojnobezbednosnoj i bezbednosno-informativnoj agenciji, u najvećoj mogućoj meri uskladiti različite sisteme korišćenja specijalnih istražnih mera i osigurati ulogu suda u određivanju takvih mera, nadzoru njihovog sprovođenja i njihovog okončanja, uključujući u to i nadzor uništenja materijala do kojih se na taj način došlo, a koji neće biti upotrebljeni.
8. Svi organi uključeni u postupak odobravanja i primene specijalnih istražnih mera (tj. organi koji traže, odobravaju i sprovode pomenute mere) treba da vode evidenciju i statistiku o upotrebi takvih mera,

kao i da obezbede mehanizame zaštite podataka o ličnosti u skladu sa obavezom iz Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

9. Sudovi treba da obezbede veću transparentnost sudskog nadzora sektora bezbednosti tako što će, u meri u kojoj je moguće, učiniti da informacije i podaci o izvršenoj kontroli budu dostupni javnosti, između ostalog, objavljivanjem godišnjih izveštaja, vođenjem statistike, kao i javnim saopštavanjem ishoda sudskih postupaka u takvim predmetima.

Nadzorna uloga nezavisnih državnih organa

1. (za nosioce izvršne vlasti) Obezbediti sprovođenje nalaza i poštovanje preporuka nezavisnih državnih institucija, naročito u onim slučajevima gde je sprovođenje preporuka u nadležnosti Vlade (kao što je slučaj sa Poverenikom).
2. Obezbediti odgovarajuće ljudske i materijalne resurse za rad nezavisnih državnih institucija kako bi one mogle da obavljaju date im nadležnosti u odnosu na institucije sektora bezbednosti.
3. (za nezavisne institucije) Pojačati saradnju sa organizacijama civilnog društva i medijima povodom problema u sektoru bezbednosti kako bi javnost bila informisana o ulozi nezavisnih institucija u kontroli i nadzoru tog sektora.
4. (za nezavisne institucije) Omogućiti specijalizaciju zaposlenih za pitanja iz oblasti bezbednosti kako bi se podigli kapaciteti nezavisnih institucija za vršenje kontrole i nadzora nad tim sektorom.

Zaštita ljudskih prava

1. Ministarstvo odbrane trebalo bi da međusobne odnose sa svim verskim zajednicama u Srbiji uredi sporazumom za puno ostvarivanje slobode veroispovesti pripadnika VS radi sprovođenja člana 27 Zakona o VS i radi omogućavanja efikasnog rada verske službe.
2. Pravo na upotrebu sredstava prinude (vatreno oružje) ovlašćenih lica VBA izraženo u čl. 33 Zakona o VBA i VOA, ovlašćenih lica BIA na osnovu čl. 12 Zakona o BIA, kao i ovlašćenih carinskih službenika prema čl. 259 Carinskog zakonika, trebalo bi dodatno precizirati podzakonskim propisima radi uređivanja principa, uslova i načina upotrebe sredstava prinude, kao i radi uređivanja obaveze izveštavanja nakon upotrebe nekog od sredstava prinude, te procene opravdanosti njihove upotrebe.
3. Neohodno je doneti novi Zakon o BIA ili dopunuti postojeći, čime će se urediti i precizirati nadležnosti, poslovi i ovlašćenja pripadnika BIA za upotrebu posebnih mera i postupaka, koji će biti u skladu sa zahtevima čl. 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih

- sloboda i sa preporukom Saveta Evrope [Rec(2005)10] o upotrebi specijalnih istražnih tehnika u suzbijanju teških krivičnih dela.
4. Neophodno je da Vlada Republike Srbije usvoji Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije zaštite podataka o ličnosti iz 2010. godine, s obzirom na to da je istekao rok od 90 dana od dana usvajanja Strategije za izradu plana. Akcionim planom bi trebalo konkretizovati sprovođenje strateški utvrđenih mera, preciznije definisati konkretne zadatke, nosioce, rokove i sredstva za njihovo izvršenje, kao i odgovornost za neizvršenje zadataka.
 5. Posebnim podzakonskim propisom trebalo bi urediti korišćenje, obradu, kontrolu i zaštitu prikupljenih podataka do kojih je MUP došao putem video nadzora na javnim mestima, poslovnim i stambenim objektima, a na osnovu čl. 69 Zakona o policiji, radi poštovanja ustavnog prava na zaštitu podatka o ličnosti.
 6. Potrebno je podzakonskim propisima precizirati sisteme korišćenja, obrade, kontrole i zaštite biometrijskih podataka zbog poštovanja ustavnog prava na zaštitu podataka o ličnosti, s obzirom na to da su Zakon o ličnoj karti i Zakon o putnim ispravama omogućili korišćenje biometrijskih podataka o ličnosti u novim dokumentima.
 7. Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika MUP-a i Odeljenje za zdravstvo i psihološku procenu trebalo bi da iniciraju istraživanje prevencije stresa radi identifikovanja glavnih stresora kod policijskih službenika, kao i izradu i sprovođenje plana za poboljšanje uslova na radu radi zaštite ljudskih prava policijskih službenika u Srbiji.
 8. Svaka policijska uprava u Srbiji trebalo bi da ima najmanje jednog psihologa, koji bi debrifingom stresnog kritičnog događaja, savetovanjem i terapijom rešavao različite psihičke probleme policijskih službenika.

Upravljanje ljudskim resursima

1. Zakonski treba propisati obavezu sprovođenja funkcionalnih analiza u svim državnim akterima sektora bezbednosti. Takođe, treba usvojiti i poštovati strategiju i akcioni plan za njihovo sprovođenje. Iako se obim posla može činiti veliki i skup, svakako je jeftinije načiniti jednokratni ili eventualno periodični trošak, koji će omogućiti mnoge druge uštede u kontinuiranom procesu planiranja ljudskih resursa.
2. Trebalo bi učiniti javno dostupnim delove akata o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u MO i MUP-u, čija dostupnost ne bi ugrozila bezbednost zemlje (na primer, administrativne organizacione jedinice u ministarstima). Ovo bi uticalo na to da proces upravljanja ljudskim resursima u ovim institucijama bude pristupačniji javnoj kontroli, a praksa u državnom delu sektora bezbednosti bila bi približena praksi u ostatku državne uprave.

- 3 Trebalo bi propisati i poštovati obavezu raspisivanja internih i javnih konkursa za slobodna radna mesta u svim državnim akterima sektora bezbednosti, a naročito bi trebalo poboljšati lošu praksu koja postoji u Policiji i u BIA.
- 4 Pravnim okvirom koji važi za sve aktere (pogotovu za Policiju i za BIA) treba da bude propisano da raspisani konkursi moraju biti javno oglašavani prema relevantnim odredbama Zakona o državnim službenicima.
- 5 Izmenom pravnog okvira Narodnu skupštinu ili njen Odbor za odbranu i bezbednost treba uključiti u postupak postavljenja najvažnijih rukovodilaca Vojske, Policije i bezbednosno-obaveštajnih službi. U rigoroznijoj varijanti Parlament bi izražavao saglasnost sa odlukama o ovim postavljenjima, a u blažoj, Odbor bi samo davao svoje (neobavezujuće) mišljenje.
- 6 Trebalo bi doneti akcioni plan o obuci rukovodilaca za ocenjivanje radnih rezultata podređenih u svakom od aktera. Time bi se umanjio uočeni problem, koji nastaje zbog nedovoljno diskriminatorskog davanja visokih ocena.
- 7 Trebalo bi proširiti primenu instituta „napredovanja na osnovu ocenjivanja” po ugledu na odredbe Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji (član 169nj). Mogućnost da zaposleni čiji je rad konstantno visoko ocenjen napreduju u platnim razredima, čak i ako se ne pojave mogućnosti za unapređenje u viši položaj, povećala bi predvidivost karijere i motivaciju zaposlenih.
- 8 Trebalo bi osnovati Visoki policijski savet i dati mu ulogu sličnu onoj koje Visoki službenički savet ima u upravljanju ljudskim resursima u državnoj upravi. Naročito bi trebalo uključiti Visoki policijski savet u konkursni postupak imenovanja rukovodilaca u policijskim upravama i policijskim stanicama.

Legitimnost

1. Neophodno je da MUP unapredi informisanje građana o vrstama usluga koje im ova institucija pruža. Službe za odnose s javnošću MUP-a Srbije treba da građanima na prijemčiv način predoče u kojim situacijama je MUP nadležan za rešavanje njihovih problema, na koji način mogu da se obrate ovoj instituciji i koje ih procedure očekuju. Ove informacije mogle bi da budu smeštene u brošuru koja bi građanima bila deljena u policijskim stanicama, opštinama, centrima za socijalni rad i drugim institucijama, a njen sadržaj mogao bi biti prikazan i na veb-stranici MUP-a.
2. Dodatnim istraživanjem MUP bi trebalo da sazna zbog čega su građani nezadovoljni uslugom i profesionalnošću policije, te da na osnovu dobijenih rezultata izradi plan i smernice za brzo reagovanje na zahteve građana i za izveštavanje građana o ishodima preduzetih postupaka.

3. Strategiju razvoja MUP-a treba dopuniti tako da saradnja sa nacionalnim manjinama bude jedan od strateških ciljeva, koji će pomoći da se ostvari napredak u oblasti „Bezbednost pojedinca, zajednice i države“. Isto tako, redovne konsultacije sa organizacijama civilnog društva koje okupljaju manjinske grupe verovatno bi doprinele jačanju poverenja manjina u policiju.
4. Tužilaštva i sudovi trebalo bi da promptno procesuiraju svaki nezakonit postupak pripadnika državnih aparata sile. Samo na taj način vlast će poslati jasnu poruku građanima da je nezakonit rad ovih institucija ili njihovih službenika takođe podložan sankcijama.
5. Državni akteri iz sektora bezbednosti treba da, unapređenjem svoje unutrašnje organizacije, stvore dodatne uslove za regularan prijem i sprovođenje nalaza i preporuka nezavisnih državnih institucija.
6. Potrebno je da MUP razvije i unapredi postupke koji će omogućiti veći uticaj građana i njihovih udruženja na rad policije. Stoga, treba doneti Akcioni plan u kome će biti operacionalizovana najava iz Strategije razvoja MUP-a za period od 2011. do 2016. godine, po kojoj će biti razrađeni i utvrđeni sadržaji i oblici održavanja redovnih konsultacija sa predstavnicima građana.
7. Potrebno je da MUP razvije mehanizme koji će omogućiti veći uticaj lokalnih organa na utvrđivanje prioriteta rada policije u lokalnoj zajednici. Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da usvoji Strategiju razvoja policije u lokalnoj zajednici, kao i Akcioni plan za primenu Strategije, u kojima će biti dalje razvijeni postupci i oblici za saradnju sa lokalnom samoupravom.
8. Službe bezbednosti trebalo bi redovnije da izveštavaju javnost o svojim aktivnostima. Pružanjem pravovremenih i jasnih informacija o aktivnostima službi bezbednosti izbeći će se mistifikovanje njihovog rada.
9. Pošto građani smatraju da je narkomanija najznačajnija pretnja na individualnom, lokalnom i nacionalnom nivou, Vlada Republike Srbije trebalo bi, budući da je zadužena za sprovođenje Akcionog plana za borbu protiv droga, da obezbedi sinhronizovan i zajednički nastup svih državnih i nedržavnih aktera u suprotstavljanju narkomaniji i trgovini drogama.